

Віктор Куйбіда
(Переяслав-Хмельницький)

РОЗВИТОК ПРИРОДОЗНАВЧОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ НА ТЕРЕНАХ УКРАЇНИ В XVII – НА ПОЧАТКУ XXI ст.

У статті досліджено становлення та розвиток наукової і народної термінології в коеволюції з природничими науками на теренах України в XVII – на початку XXI ст. Виділено основні етапи еволюції природознавства, найважливіші відкриття та імена вчених, які відіграли вирішальну роль у природничій науці та формуванні її термінології. Простежено еволюцію уявлень людини про природу на тлі історичного розвитку у взаємозв'язку зі змінами в її мисленні. Відтворено історію становлення народних назв основних груп тварин та несистематичних термінів і понять на позначення анатомії, морфології, фізіології, хворобливих станів людей і тварин, анатомо-фізіологічних, психологічних, поведінкових особливостей дітей, екологічних, фізико-хімічних понять. У роботі відстежено ротацію наукових і народних зоонімів у XX – на початку XXI ст.

Ключові слова: розвиток, природознавство, народні знання, еволюція, витоки, народна і наукова термінологія, періодизація.

У процесі еволюції природнича наука отримала великий арсенал термінів і понять, цінність яких полягає в можливості відстежувати багатогранний і складний процес духовного розвитку народів і цивілізацій. Окрім того, сукупність народних природничих назв пов'язує не лише нормативну номенклатуру з її витоками, а й сучасні покоління з минулими. Академік В. Вернадський відзначав, що в мові та думці проступають перед нами ті нитки, які найміцніше пов'язують людину з її найдавнішими предками, а історія об'єднується з біологічними науками. Актуальність даного дослідження полягає в тому, щоб повернути у вітчизняну культуру великий масив народних морфологічних, анатомічних, фізіологічних, екологічних і систематичних назв для подальшого збагачення термінологічної скарбниці нації.

Метою статті є розгляд окремих аспектів історії вивчення, ротації наукових і народних назв птахів.

Українські народні орнітоніми – безцінна й невичерпна скарбниця народної мудрості й досвіду, своєрідний сплав і результат багатовікових спостережень та узагальнень різних поколінь людей. Орнітофауна України нараховує близько 416 видів птахів. У процесі проведеного нами опитування з'ясовано, що деяких представників орнітофауни у простонародді впізнають чи можуть дати їм певні характеристики на основі:

– побачених птахів – частіше домашніх, синантропних, перелітних, рідше – у природних біотопах. У давнину птахів зображували на наскальних малюнках, пергаменті, вишивали на рушниках, одязі, подушках, а сьогодні розміщують фотографії чи малюють у книгах, атласах, мультфільмах, кінофільмах, комп'ютерній мережі; різьблять на дереві, корі; роблять із глини, дерева, металу, соломи чи трав, тіста, як обрядові чи ритуальні речі, обереги, дитячі іграшки тощо;

– почутих розповідей – у дитячому віці – з пісень, віршів, оповідань, скоромовок, повільномовок, казок, загадок, шарад, легенд, повір'їв та інших різновидів дитячого фольклору. У шкільному та дорослому віці джерелом інформації про птахів є уроки, лекції, радіо- та телепередачі; народні зоологічні знання на основі спілкування з мисливцями, рибалками, пастухами, бджолярами; ознайомлення з народними прикметами, легендами, міфами. Деяка інформація про птахів зафіксована в географічних назвах, антропонімах,

етнонімах, які походять від орнітонімів, народних уявленнях, замовляннях, релігійних сюжетах тощо;

– ролей, зіграних у дитячих іграх, – наприклад, про перепелицю, сороку, яструба; в обрядових діях, – підкидання жайворонка із тіста на свято Сорок святих та ін.;

– їх співу у природі, імітації голосів птахів манками, свистками, деякими музичними інструментами, – наприклад, старовинним музичним інструментом бугаєм, який видає звуки, схожі з голосом птаха Бугая *Botaurus stellaris* L. Іноді в народі знають птаха за співом, але не знають, який він;

– використання домашніх і мисливських птахів як джерела їжі, елементів одягу, різноманітних прикрас, предметів побуту з пір'я, подушок, ковдр, перин тощо.

Аналіз проведеного анкетування дав підстави зробити висновок, що із 416 видів птахів України народ знає близько 30, а окремі групи людей (мисливці, рибалки, пасічники та ін.) – ще близько 32. На переконання знавця птахів А. Голубева, раніше люди чітко розрізняли птахів [9, с. 3-4]. У творах багатьох письменників, особливо І. Тургенєва, М. Некрасова, зустрічаються десятки назв птахів. Але ж митці слова не навчалися на природничих факультетах університетів. Проте основи природничих знань мають бути звичною ознакою будь-якої освіченої, культурної людини. Сьогодні доводиться жалкувати, що більшість міських людей упізнають не більше одного-двох десятків переважно великих за розміром птахів.

На підставі аналізу робіт професійних дослідників тварин, зокрема

М. Шарлеманя «До фавни Переяславщини» (1919); А. Маркевича, К. Татарка «Російсько-українсько-латинський зоологічний словник» (1983); М. Воїнственського «Птахи» (1984); Г. Фесенка, А.Бокотєя «Птахи України» (2002); Г. Гавриса, А. Полуди, В. Домашлінця «Птахи України під охороною Бернської конвенції» (2003) та ін. простежено зміну статусу орнітонімів з рангу наукових до народних і їх повернення до наукових назв у подальших роботах [20; 16; 7; 18; 8]. Дані таблиці 1 переконують, що між фондом народних назв птахів та науковими орнітонімами раніше відбувався взаємобмін і цей процес триває й сьогодні.

Таблиця 1

Ротація деяких наукових і народних назв птахів у різні періоди XX – XXI ст.

Латинська назва виду	Наукова назва виду					
	за М. Шарлеманем (1919)	за М. Воїнственським, О. Кістяківським (1962)	за А. Маркевичем, К. Татарком (1983)	за М. Воїнственським (1984)	за Г. Фесенком, А. Бокотєєм (2002)	за Г. Гаврисем, А. Полудою та ін. (2003)
<i>Gallinago gallinago</i> L.	Баранчик-крехтун	Бекас <i>Capella gallinago</i> L.	Бекас звичайний, баранчик	Бекас	Баранець звичайний	Бекас
<i>Numenius arquata</i> L.	Кульон великий <i>Numenius arquatus</i> L.	Кроншнеп великий <i>Numenius arquata</i> L.	Кроншнеп великий, кульон	Кроншнеп великий	Кульон великий	Кроншнеп великий
<i>Falco subbuteo</i> L.	Підсоколик білозерець <i>Hyotriorchis subbuteo</i> L.	Чеглок <i>Falco subbuteo</i> L.	Підсоколик, чеглик	Чеглок	Підсоколик великий	Чеглок
<i>Buteo lagopus</i> Brunn	Мишоїд-зимняк <i>Archibuteo lagopus</i> Brunn.	Зимняк (мишоїд) <i>B. lagopus</i> Brunn	Канюк мохноногий, зимняк <i>B. lagopus</i> Pontop.	Мишоїд-зимняк	Зимняк	Зимняк

<i>Accipiter nisus</i> L.	Яструб горобятник	Яструб малий	Яструб перепелятник, перепелятник	Яструб малий	Яструб малий	Яструб малий
<i>Accipiter gentilis</i> L.	Яструб голубятник <i>Astur palumbarius</i> L.	Яструб великий <i>Accipiter gentilis</i> L.	Яструб тетерев'ятник, тетерев'ятник, яструб великий	Яструб великий	Яструб великий	Яструб великий
<i>Fringilla coelebs</i> L.	Зябок	Зяблик	В'юрок зяблик, зяблик	Зяблик	Зяблик	Зяблик
<i>Delichon urbica</i> L.	Щурик міський <i>Chelidon urbica</i> L.	Ластівка міська <i>Delichon urbica</i> L.	Міська ластівка оперенонога	Ластівка міська	Ластівка міська	Ластівка міська
<i>Lanius collurio</i> L.	Сорокач терновий <i>Enncocionus collurio</i> L.	Сорокопуд-жулан <i>Lanius collurio</i> L.	<i>Lanius cristatus</i> L. Сорокопуд жулан, жулан	Сорокопуд-жулан	Сорокопуд терновий	Сорокопуд-жулан
<i>Oriolus oriolus</i> L.	Вивільга О. <i>galbula</i> L.	Іволга <i>O. oriolus</i> L.	Вивільга звичайна	Іволга	Вивільга	Іволга
<i>Anthus trivialis</i> L.	Пікавка лісова	Щеврик лісовий	Щеврик лісовий	Щеврик лісовий	Щеврик лісовий	Щеврик лісовий
<i>Sitta europea</i> L.	Смовзик	Повзик	Повзик	Повзик	Повзик	Повзик
<i>Aegithalos caudatus</i> L.	Хвостівка	Синиця довгохвоста	Довгохвоста синиця	Синиця довгохвоста	Синиця довгохвоста	
<i>Luscinia luscinia</i> L.	Соловій	Соловейко східний	Соловей звичайний	Соловей східний	Соловейко східний	Соловей ко східний
<i>Erithacus rubecula</i> L.	Рудячок	Малинівка (вільшанка)	Вільшанка, малинівка	Малинівка або вільшанка	Вільшанка	Вільшанка
<i>Phoenicurus phoenicurus</i> L.	Рудохвістка	Горихвістка звичайна	Горихвістка звичайна	Горихвістка звичайна	Горихвістка звичайна	Горихвістка звичайна

Значний внесок у створення української орнітологічної номенклатури зробив І. Верхратський. За результатами статистичних підрахунків виявлено, що в шести випусках «Початків уложення...» народні назви птахів є: у 2-му – 161 таксономічна одиниця та 476 народних орнітонімів на їх позначення; у 4-му – 39 та 61; у 5-му – 66 та 115; у 6-му – 107 та 349 відповідно [1-6].

На основі власних матеріалів та аналізу 38 літературних джерел своїх попередників М. Шарлемань видав «Словник зоологічної номенклатури. Частина I. Назви птахів» (1927), який уклав у 1919 р. У 1926 р., після редагування словника за участі С. Паночіні, М. Щербини, О. Курило, працю довелось переробити за абетковим порядком і подати латинські назви за капітальною працею д-ра Е. Гартерта (E. Hartert *Die Vögel der palaarktischen Fauna*, Berlin, 1903 – 1924). Загалом у роботі наведено близько 517 назв таксонів та понад 1845 українських орнітонімів.

Значний внесок у вивчення поліської народної лексики зробили автори книги «Лексика Полісся», яка вийшла у видавництві «Наука» в 1968 р. У ній зібрані тематичні словники поліських діалектів, які охоплюють землеробську, ботанічну, бджолярську та іншу термінологію. Записи народних назв за орнітологічною програмою були зроблені в 67 населених пунктах Білоруського та Українського Полісся і для порівняння – у 16 пунктах лісостепової зони, яка межує з південною частиною Полісся. Народні назви птахів записані в словнику М. Никончука [15]. За нашими підрахунками, у словнику дослідника записано 191 видову та родову латинську назву птахів і близько 440 наукових і народних орнітонімів.

На Харківщині народні орнітоніми вивчав С. Шапаренко [19], а світ пернатих Чернігівщини в назвах представили в короткому етимологічному словнику-довіднику

І. Марисова та В. Бойко [14]. Перше видання словника І. Марисової «Чому ми їх так називаємо?», який охопив 266 орнітонімів, було здійснено в 1994 р. У другому виданні етимологічного словника-довідника було розглянуто 270 видових нормативних назв. Наукові орнітони тут супроводжуються 552-ма діалектними назвами.

Через чотири роки, у 2002 р., Г. Фесенко та А. Бокотей видали роботу «Анотований список українських наукових назв птахів фауни України», який став основою для виходу їх польового визначника «Птахи фауни України» у цьому ж році [17-18]. В обґрунтуванні вибору українських наукових назв систематичного списку птахів України автори ввели до наукового обігу раніше відкинуті українські народні та уточнені наукові орнітони.

На основі зібраних народних назв птахів та інших тварин у 2003 р. нами було здійснено їх аналіз у системі народної природничої термінології [11], а у 2005 р. запропоновано розширену, уточнену й деталізовану класифікацію народних орнітонімів у статті «Народні назви птахів» [12]. У праці зроблено акцент на аналізі біологічних характеристик птахів та їх відображенні в семантично прозорих народних орнітонах. У 2005 р. побачив світ «Словник символів культури України» [13], де автор проаналізував взаємозв'язки народних назв *ворони, голуба, горлиці, жайворонка, журавля, зозулі, квочки, крука, курки, ластівки, лебедя, лелеки, орла, півня, птаха, сови, сокола, солов'я* з їх символічним значенням. Зусиллями авторського колективу у 2008 р. було видано практикум «Зоологія хребетних» [10], де розглянуто характеристики 136 видів птахів. Значна увага тут приділена аналізу наукових і народних назв птахів та їх взаємозв'язку з біологією видів.

Таким чином, між фондом народних назв тварин та науковими зоонімами відбувався постійний взаємний обмін, який триває й сьогодні. Засновником української наукової зоологічної номенклатури став біолог, лінгвіст, голова Математично-природописно-лікарської секції Наукового товариства ім. Т.Г. Шевченка І. Верхратський. Вагомий внесок у становлення та збереження українських систематичних назв тварин зробили М. Шарлемань, К. Татарко, І. Щоголів, С. Паночіні, М. Холодковський, Л. Берг, В. Усачова, В. Коломієць, І. Турянин, В. Єрко, А. Кулинич, А. Маркевич, Г. Фесенко, А. Бокотей, І. Марисова, В. Бойко, О. Мигулін та інші науковці.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Верхратський І. Початки до уложення номенклатури і термінології природописної, народної і замітка о волоськім-павуку / І. Верхратський. – Львів: Печатня М. Ф. Поремби, 1864. – Т. 1. – 118 с.
2. Верхратський І. Початки до уложення номенклатури і термінології природописної, народної і замітка о волоськім-павуку / І. Верхратський. – Львів: Друкарня Ставропигийського Ин-ту, 1869. – Т. 2. – 240 с. – В додатку: декотрі повірки, забобони и пр.
3. Верхратський І. Початки до уложення номенклатури і термінології природописної, народної і замітка о волоськім-павуку / І. Верхратський. – Львів: Друкарня Ставропигийського Ин-ту, 1869. – Т. 3. – 23 с.
4. Верхратський І. Початки до уложення номенклатури і термінології природописної, народної і замітка о волоськім-павуку / І. Верхратський. – Львів: Друкарня Ставропигийського Ин-ту, 1872. – Т. 4. – 23 с.
5. Верхратський І. Початки до уложення номенклатури і термінології природописної, народної і замітка о волоськім-павуку / І. Верхратський. – Львів: Друкарня Ставропигийського Ин-ту, 1872. – Т. 5. – 40 с.
6. Верхратський І. Початки до уложення номенклатури і термінології природописної, народної і замітка о волоськім-павуку / І. Верхратський. – Львів: Печатня Т-ва им. Шевченка, 1879. – Т. 6. – 624 с.
7. Воїнственський М. А. Птахи / М. А. Воїнственський. – К.: Радянська школа, 1984. – 299 с.

8. Гаврись Г.Г. Контрольний список орнітофауни України / Під. заг. ред. Г. Г. Гаврись // Птахи України під охороною Бернської конвенції. – К., 2003. – С. 381–391.
9. Демянчик Т.В. Птицы Европы: справочник-определитель / Т.В. Демянчик. – Минск: Харвест, 2003. – 416 с.
10. Куйбіда В.В. Зоологія хребетних: практикум: посібник з навч.-польов. практики / В.В. Куйбіда, Г.Г. Гаврись, В.В. Лопатинська. – К.: Міленіум, 2008. – 212 с.
11. Куйбіда В.В. Народна природнича термінологія / В.В. Куйбіда // Гуманітарний вісник Переяслав-Хмельницького ДПУ імені Григорія Сковороди: наук.-теорет. зб. / М-во освіти і науки України; [ред. кол.: В.П. Коцур та ін.]. – Переяслав-Хмельницький, 2003. – Спец. вип. № 4. – С. 114–129.
12. Куйбіда В.В. Народні назви птахів / В.В. Куйбіда // Гуманітарний вісник Переяслав-Хмельницького ДПУ імені Григорія Сковороди: наук.-теорет. зб. / М-во освіти і науки України; [ред. кол.: В.П. Коцур та ін.]. – Переяслав-Хмельницький, 2005. – Спец. вип. – С. 253–262.
13. Куйбіда В.В. Словник символів культури України: навч. посібник / [за заг. ред. В.П. Коцура, О.І. Потапенка, М.К. Дмитренка, В.В. Куйбіди]; М-во освіти і науки України, Переяслав-Хмельницький ДПУ імені Григорія Сковороди. – 3-тє вид., доп. і випр. – К.: Міленіум, 2005. – 352 с.
14. Марисова І.В. Світ пернатих Чернігівщини у назвах: короткий етимологічний словник-довідник для студентів природничо-географічного факультету / І.В. Марисова, В.М. Бойко. – Ніжин, 1998. – 28 с.
15. Никончук Н.В. Полесские названия птиц / Н.В. Никончук // Лексика Полесья: материалы для полесского диалектного словаря / отв. ред. Н.И. Толстой. – М.: Наука, 1968. – С. 439–472.
16. Російсько-українсько-латинський зоологічний словник. Термінологія і номенклатура / О.П. Маркевич, К.І. Татарко. – К.: Наук. думка, 1983. – 409 с.
17. Фесенко Г.В. Анований список українських наукових назв птахів фауни України / Г.В. Фесенко, А.А. Бокотей. – К.; Львів, 2002. – 44 с.
18. Фесенко Г.В. Птахи фауни України: польовий визначник / Г.В. Фесенко, А.А. Бокотей; за участі В.А. Костюшина, О.М. Пекла, В.П. Стойловського. – К., 2002. – 416 с.
19. Шапаренко С.О. Народні назви птахів на Харківщині / С.О. Шапаренко // Беркут. – 1994. – Т. 3, вип. 1. – С. 40–42.
20. Шарлемань М. До фавни Переяславщини / М. Шарлемань // Щорічник Полтавського народного природничого музею. – 1919. – № 5–6–7. – С. 63–71.
21. Шарлемань М. Назви птахів (проект) / М. Шарлемань, К. Татарко // Словник зоологічної номенклатури (1927–1928). – [Факсим. відтворення вид. 1927–1928 pp.]. – К., 2005. – Ч. 1. – С. 1–67. – (Сер. «Словники України»).

REFERENCES

1. Verkhatsky I. Pochatky do ulozhennya nomenklatury i terminolohiyi pryrodopysnoyi, narodnoyi i zamitka o voloskim-pavuku / I. Verkhatsky. – Lviv: Pechatnya M. F. Porembu, 1864. – Т. 1. – 118 s.
2. Verkhatsky I. Pochatky do ulozhennya nomenklatury i terminolohiyi pryrodopysnoyi, narodnoyi i zamitka o voloskim-pavuku / I. Verkhatsky. – Lviv: Drukarnya Stavropyhyyskoho Yn-tu, 1869. – Т. 2. – 240 s. – V dodatku: dekotri povirky, zabobony y pr.
3. Verkhatsky I. Pochatky do ulozhennya nomenklatury i terminolohiyi pryrodopysnoyi, narodnoyi i zamitka o voloskim-pavuku / I. Verkhatsky. – Lviv: Drukarnya Stavropyhyyskoho Yn-tu, 1869. – Т. 3. – 23 s.
4. Verkhatsky I. Pochatky do ulozhennya nomenklatury i terminolohiyi pryrodopysnoyi, narodnoyi i zamitka o voloskim-pavuku / I. Verkhatsky. – Lviv: Drukarnya Stavropyhyyskoho Yn-tu, 1872. – Т. 4. – 23 s.

5. Verkh ratsky I. Pochatky do ulozhennya nomenklatury i terminolohiyi pryrodopysnoyi, narodnoyi i zamitka o voloskim-pavuku / I. Verkh ratsky. – Lviv: Drukarnya Stavropyhyyskoho Yn-tu, 1872. – T. 5. – 40 s.
6. Verkh ratsky I. Pochatky do ulozhennya nomenklatury i terminolohiyi pryrodopysnoyi, narodnoyi i zamitka o voloskim-pavuku / I. Verkh ratsky. – Lviv: Pechatnya T-va ym. Shevchenka, 1879. – T. 6. – 624 s.
7. Voyinstvensky M.A. Ptakhy / M.A. Voyinstvensky. – K.: Radyanska shkola, 1984. – 299 s.
8. Havrys H.H. Kontrolnyy spysok ornitofauny Ukrayiny / Pid. zah. red. H. H. Havrys // Ptakhy Ukrayiny pid okhoronoyu Bernskoyi konventsii. – K., 2003. – S. 381–391.
9. Demyanchik T.V. Ptitsy Evropy: spravochnik-apredelitel / T.V. Demyanchik. – Minsk: Kharvest, 2003. – 416 s.
10. Kuybida V.V. Zoolohiya khrebetnykh: praktykum: posibnyk z navch.-polov. praktyky / V.V. Kuybida, H.H. Havrys, V.V. Lopatynska. – K.: Milenium, 2008. – 212 s.
11. Kuybida V.V. Narodna pryrodnycha terminolohiya / V.V. Kuybida // Humanitarnyy visnyk Pereiaslav-Khmelnyskoho DPU imeni Hryhoriya Skovorody: nauk.-teoret. zb. / M-vo osvity i nauky Ukrayiny; [red. kol.: V.P. Kotsur ta in.]. – Pereiaslav-Khmelnysky, 2003. – Spets. vyp. № 4. – S. 114–129.
12. Kuybida V.V. Narodni nazvy ptakhiv / V.V. Kuybida // Humanitarnyy visnyk Pereiaslav-Khmelnyskoho DPU imeni Hryhoriya Skovorody: nauk.-teoret. zb. / M-vo osvity i nauky Ukrayiny; [red. kol.: V.P. Kotsur ta in.]. – Pereiaslav-Khmelnysky, 2005. – Spets. vyp. – S. 253–262.
13. Kuybida V.V. Slovyk symboliv kultury Ukrayiny: navch. posibnyk / [za zah. red. V.P. Kotsura, O.I. Potapenko, M.K. Dmytrenko, V.V. Kuybida]; M-vo osvity i nauky Ukrayiny, Pereiaslav-Khmelnysky DPU imeni Hryhoriya Skovorody. – 3-tye vyd., dop. i vypr. – K.: Milenium, 2005. – 352 s.
14. Marysova I.V. Svit pernatykh Chernihivshchyny u nazvakh: korotkyy etymolohichnyy slovyk-dovidnyk dlya studentiv pryrodnycho-heohrafichnoho fakultetu / I.V. Marysova, V.M. Boyko. – Nizhyn, 1998. – 28 s.
15. Nikonchuk N.V. Polesskie nazvaniya ptits / N.V. Nikonchuk // Leksika Polesya: materialy dlya polesskogo dialektного slovary / otv. red. N.I. Tolstoy. – M.: Nauka, 1968. – S. 439–472.
16. Rosiysko-ukrayinsko-latynsky zoolohichnyy slovyk. Terminolohiya i nomenklatura / O.P. Markevych, K.I. Tatarko. – K.: Nauk. dumka, 1983. – 409 s.
17. Fesenko H.V. Anotovanyy spysok ukrayinskykh naukovykh nazv ptakhiv fauny Ukrayiny / H.V. Fesenko, A.A. Bokotey. – K.; Lviv, 2002. – 44 s.
18. Fesenko H.V. Ptakhy fauny Ukrayiny: polovyy vyznachnyk / H.V. Fesenko, A.A. Bokotey; za uchasti V.A. Kostyushyna, O.M. Pekla, V.P. Stoylovskoho. – K., 2002. – 416 s.
19. Shaparenko S.O. Narodni nazvy ptakhiv na Kharkivshchyni / S.O. Shaparenko // Berkut. – 1994. – T. 3, vyp. 1. – S. 40–42.
20. Sharleman M. Do favny Pereiaslavshchyny / M. Sharleman // Shchorichnyk Poltavskoho narodnoho pryrodnychoho muzeyu. – 1919. – № 5–6–7. – S. 63–71.
21. Sharleman M. Nazvy ptakhiv (proekt) / M. Sharleman, K. Tatarko // Slovyk zoolohichnoyi nomenklatury (1927–1928). – [Faksym. vidtvorennya vyd. 1927–1928 rr.]. – K., 2005. – Ch. 1. – S. 1–67. – (Ser. «Slovyky Ukrayiny»).

Куйбида В. Развитие естественнонаучной терминологии на территории Украины в XVII – начале XXI вв.

В статье исследовано формування і розвиток наукової і народної термінології в козволюції з природними науками на території України в період з XVII до початку

XXI вв. Выделены основные этапы эволюции естествознания, важнейшие открытия и имена ученых, сыгравших решающую роль в естественных науках и формировании их терминологии. Изучена эволюция представлений человека о природе в историческом развитии во взаимосвязи с изменениями его мышления. Исследована история формирования народных названий основных групп животных и несистематических терминов анатомии и морфологии, физиологии и болезненных состояний людей и животных, анатомо-физиологических, психологических, поведенческих характеристик детей, экологических, физических и химических понятий. В работе представлена ротация народных и научных зоонимов в XX – начале XXI вв.

Ключевые слова: развитие, естествознание, народные знания, эволюция, истоки, народная и научная терминология, периодизация.

Kuybida V. Development of the natural sciences in XVII – early XXI century on the territory of Ukraine.

The thesis is devoted to the formation and development of the scientific and folk terminology in the coevolution with the natural sciences on the territory of Ukraine in XVII – early XXI century. The dissertation determines the main stages of the evolution of the natural sciences, the most important discoveries and scientists' names which performed the key role in the natural sciences and the formation of its terminology. The author analyzed the evolution of people's ideas about nature in the historical development in the interrelation with the human thinking alterations. The research reveals the history of the formation of folk names for the main groups of animals and non-systemic terms for anatomy and morphology, physiology and sickness conditions of the human beings and animals, anatomical-physiological, psychological, behavioral characteristics of the children, ecological and physic-chemical notions. The paper investigates the rotation of the folk and scientific zoonyms in XX – early XXI century.

Keywords: development of the natural sciences, folk sciences, evolution, sources, folk and scientific terminology, periodization.

Одержано 23.10.2014.